

15.2.2021

U 7/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (akkuasetus)

Paristojen ja akkujen tuottajayhteisö Recser Oy kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikon asiassa. Yleisesti ottaen pidämme asetusehdotusta tervetulleena ja kannatamme valittua tapaa ottaa huomioon akkujen koko elinkaari. Asetusehdotus selkeyttää ja yhdenmukaistaa tuottajavastuuta koskevia vaatimuksia EU:n alueella ja edistää kiertotalouden näkökulmasta välttämättömällä tavalla uusioraaka-ainemarkkinoiden kehittymistä. Tuottajavastuu on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi parantaa myös sellaisten paristojen ja akkujen eriliskeräystä ja kierrätystä, joissa käytetyt materiaalit eivät ole arvoltaan kiinnostavia tai saatavuudeltaan kriittisiä. Merkittävästi lisääntyvät keräys- ja kierrätysvelvoitteet lisäävät kuitenkin tuottajavastuujärjestelmien kustannuksia, ja siksi tuottajavastuun tehokkaan ja tasapuolisen täytäntöönpanon varmistamiseksi tarvitaan riittävien valvontaresurssien lisäksi uusia keinoja sen tasapuolisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Tästä näkökulmasta haluamme tukea ja kommentoida valtioneuvoston esittämää kantaa seuraavasti:

I Tuottajavastuun toteutuminen ja valvonta

A. Jakelijoiden ja julkisten hankintaviranomaisten rooli

Komission ehdotus edellyttää, että kaikki tuottajat on veloitettava rekisteröitymään. Tuottajavastuun valvonnan haasteena on kuitenkin se, että akut liikkuvat sisämarkkinoilla vapaasti, eikä niiden tuottajia saada selville esimerkiksi maahantuontitilastoista. Siksi akkujen hankinta- ja jakelutahot pitäisi sitouttaa tuottajavastuun valvontaan. Tästä näkökulmasta pidämme valtioneuvoston kannan mukaisesti tärkeänä, että jakelijoiden on tarkistettava tuottajan rekisteröityminen (42 artikla). Lisäksi vastaava velvollisuus tulisi asettaa julkisia hankintoja tekeville hankintaviranomaisille ja -yksiköille. Asetusluonnoksen mukaan julkisilta hankintaviranomaisilta tullaan edellyttämään akkujen elinkaarenaikaisten ympäristövaikutusten huomioista, mutta tämä ei kuitenkaan takaa sitä, että hankittavien tuotteiden osalta olisi hoidettu tuottajavastuu (70 artikla).

Asetusehdotuksen 60 artiklan 5 kohdassa jakelijoille asetettu velvollisuus näyttää kierrätysmaksu lopputuotteen pariston tai akun myyntipisteessä lisää tuottajavastuun läpinäkyvyyttä ja helpottaa vapaaehtuuskustajavalvontaa ja on siksi erittäin kannatettava uudistus.

B. Etämyyjät ja myyntialustat

Pidämme valtioneuvoston kannan mukaisesti perusteltuna, että tuottajavastuu ulotetaan koskemaan paristojen ja akkujen etämyyntiä. Tällä hetkellä ulkomailta käsin toimivat verkkokaupat eivät osallistu Suomeen myymiensä paristojen ja akkujen kierrätyskustannuksiin, vaan kierrätysjärjestelmää hoitavat käytännössä kotimaiset yritykset. Haasteena tulee kuitenkin olemaan valvonta, sillä kansallisella viranomaisella ei ole toimivaltaa ulkomaisiin etämyyntiin. Tästä syystä asetusehdotukseen pitäisi sisällyttää uusia EU-tason valvontatarkoituksia, jotta ulkomaiset toimijat saataisiin kattavasti mukaan osallistumaan jätehuollon kustannuksiin. Yksi vaihtoehto voisi olla kansainvälisten verkkokauppojen myyntialustojen asettaminen toissijaisiksi tuottajavastuullisiksi. Toissijainen vastuu tarkoittaisi sitä, että myyntialustan tulisi huolehtia alustansa käyttävien tuotteiden tuottajavastuunvelvoitteiden täyttämisestä Suomessa, mikäli alustoilla toimivat yritykset eivät itse sitä tee.

II Jätehuoltotoimijoiden roolit ja vastuut

Pidämme valtioneuvoston kannan mukaisesti erittäin tärkeänä sitä, että tuottajilla pitäisi säilyä nykyisin kansallisessa lainsäädännössä turvattu ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien paristojen ja akkujen

15.2.2021

jätehuolto. Näin edistetään tehokkaimmin keräys- ja kierrätysvelvoitteiden saavuttamista ja mahdollistetaan talteen otetuista materiaaleista saatujen myyntituottojen kohdistuminen oikeille tuottajille ja sitä myötä tuotteisiin, jotka on suunniteltu helposti kierrätettäväksi. Tämän vuoksi esitämme, että artikloista 50 ja 52–54 tulisi poistaa mahdollisuus luovuttaa keräyspisteissä vastaanotettuja paristoja ja akkuja muille kuin tuottajille tai niiden lukuun toimiville tuottajayhteisöille. Muille kuin tuottajille tai niiden lukuun toimiville tuottajayhteisöille paristoja ja akkuja luovuttava keräyspiste ei käytännössä pystyisi varmistamaan, että paristot ja akut käsitellään ja kierrätetään asetettujen vaatimusten mukaisesti. Mitä enemmän keräys- ja kierrätysvaatimuksia kiristetään, sitä enemmän niiden laiminlyönti voi houkuttaa harmaata taloutta ja tuottaa laitonta rikoshyötyä. Merkittävä osa ympäristörikosten rikoshyödystä saavutetaan laiminlyönnällä nimenomaan jätehuoltoa ja kierrätystä koskevia vaatimuksia.

III Muita huomioita ja kommentteja

A. Määritelmät

Akkujen luokitteluun tehtävät päivitykset selkeyttävät nykyistä tilannetta. Käytännössä käyttötarkoitukseen perustuvaan luokitteluun liittyy kuitenkin usein rajanvetotilanteita, eikä käyttötarkoitusta ole aina helppoa päätettävä pariston tai akun ulkoisista ominaisuuksista. Siksi kannatamme valtioneuvoston ehdotusta EU-tasolle luotavasta yhteisestä tietokannasta tai päivitettävästä listauksesta eri luokkiin kuuluvista paristo- ja akkutyypeistä. Kevyiksi kulkuneuvoiksi luokitellaan asetusehdotuksessa (1 artiklan 1 kohdan 9 alakohta) vain sellaiset kulkuneuvot, joissa matkustaja istuu kulkuneuvon liikkeessä¹. Tämä jättää määritelmän ulkopuolelle esimerkiksi sähköpotkulaudat ja ns. tasapainolaudat. Selkeyden vuoksi ehdotamme, että määritelmästä poistetaan vaatimus, jonka mukaan matkustajien on istuttava näillä "kevyillä kulkuneuvoilla".

Akkujen uudelleenkäyttöön liittyvä määritelmä (1 artiklan 1 kohdan 40 alakohta) kaipaisi täsmentämistä, jotta olisi selvää miltä osin kyse on jätteenkäsittelytoiminnasta ja miltä osin tuotteiden uudelleenkäytöstä. Tähän liittyy myös vastuukysymysten siirtyminen käyttötarkoituksen muuttamiseen tai uudelleenvalmistukseen liittyvissä tilanteissa (59 artikla).

Määritelmien johdonmukaisuus ja yhteneväisyys muun EU:n lainsäädännön kanssa olisi tärkeää varmistaa. Esimerkiksi ehdotukseen sisältyvä tuottajan määritelmä eroaa voimassa olevasta WEEE-direktiivistä (2012/19/EU), mikä voi aiheuttaa tuottajille tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

B. Merkinnät

Pidämme valtioneuvoston kannan mukaisesti tärkeänä, että pakollisiin merkintävaatimuksiin (13 artikla) sisällytettäisiin paristojen ja akkujen paino ja kemiallinen koostumus kennotasolla. Painotieto helpottaisi sekä tuottajien raportointityötä että paristojen ja akkujen lajittelua jätehuoltovaiheessa. Tieto kemiallisesta koostumuksesta kennotasolla olisi tarpeen kustannusten oikeudenmukaiseksi kohdentamiseksi.

¹ Tässä kohtaa asetusehdotuksen suomenkielinen käännös poikkeaa englanninkielisestä: "kevyillä kulkuneuvoilla tarkoitetaan pyörillä varustettuja kulkuneuvoja, joissa on alle 750 watin sähkömoottori ja joilla käyttäjät etenevät kulkuneuvon liikkeessä ja joiden voimanlähteenä voi olla pelkkä sähkömoottori tai moottorin ja ihmisen voiman yhdistelmä" ja "light means of transport" means wheeled vehicles that have an electric motor of less than 750 watts, on which travellers are seated when the vehicle is moving and that can be powered by the electric motor alone or by a combination of motor and human power".

15.2.2021

C. Keräysasteen laskenta

Asetusehdotuksen liitteessä XI ja artikloissa 48 ja 55 esitetty kolmena edellisenä vuotena markkinoille saatettuihin määriin perustuva keräysasteen laskentatapa ei sovellu pitkän käyttöiän omaaville uusille akkutyypeille, kuten litiumioniakuille. Tällä laskentatavalla laskettuna keräysastevelvoite voisi tulevina vuosina olla korkeampi kuin jätteeksi päätyvien paristojen ja akkujen kokonaismäärä. Siksi pidämme tärkeänä, että komissio edistää artiklan 55 kohdassa 3 esitettyä laskentamenetelmän uudelleentarkastelua mahdollisimman pian asetuksen voimaantulon jälkeen eikä vasta ehdotuksen mukaisesti vuonna 2030. Lisäksi paristojen ja akkujen ja niitä sisältävien laitteiden uudelleenkäytön tilastointia tulisi kehittää ja se pitäisi huomioida keräysasteiden laskennassa. Esimerkiksi sähkölaitteita viedään merkittäviä määriä Suomesta uudelleenkäytön nimissä muihin maihin eivätkä ne koskaan päädy jätteeksi täällä. Keräysaste pitäisikin laskea jäteparistojen ja akkujen määrästä, eli vähentäen markkinoille saatettujen paristojen ja akkujen määrästä kaikkien käyttöä varten maasta pois vietyjen paristojen ja akkujen määrä.

D. Kierrätystehokkuudet ja kierrätetyn sisällön käyttö uusissa akuissa

Asetettavien kierrätystehokkuustavoitteiden tulisi olla realistisia, mitattavissa ja arvoperusteisia massaperusteisten sijaan, ja niillä tulisi varmistaa ennen kaikkea vaarallisten ja arvokkaiden materiaalien kierrätys korkeimmalla teknisesti toteutettavissa olevan tavalla välttämällä samalla kohtuuttomia kustannuksia. Asetusehdotuksessa ehdotetut kaksinkertaiset kierrätystehokkuustavoitteet (yleinen massaperusteinen kierrätystehokkuustavoite + tietyille materiaaleille asetetut talteenotto-osuudet) voivat johtaa hyvin korkeisiin kierrätyskustannuksiin, sillä paras käyttökelpoinen tekniikka ei aina mahdollista optimaalisesti tiettyjen materiaalien talteenottoa. Lisäksi liitteessä XII esitetyt kierrätystehokkuustavoitteet ovat esimerkiksi ei-ladattaville litiumprimääriparistoille käytännössä saavuttamattomia.

Tuemme valtioneuvoston esittämää huolta siitä, että ei ole olemassa keinoja akkujen kierrätetyn materiaaliolosuuden luotettavaksi todentamiseksi ja siksi huomio kannattaisi kiinnittää niihin materiaaleihin, jotka ovat ympäristö- tai taloudellisesta näkökulmasta sekä materiaalien saatavuuden turvaamisen kannalta keskeisiä.

Kunnioittavasti

Vantaalla 15.2.2021

Recser Oy
Liisa-Marie Stenbäck
toimitusjohtaja

Paristokierrätystä organisoii tuottajayhteisö Recser Oy, joka edustaa yli 800:a paristojen ja akkujen tuottajaa Suomessa. Paristo- ja akkutuottajien vuonna 2008 perustama Recser Oy on voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka tehtävänä on huolehtia paristojen ja akkujen erilliskeräyksestä, esikäsittelystä, kierrätyksestä ja kierrätyksen edistämisestä Suomessa. Reilun kymmenen vuoden aikana Recser on yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa pystyttänyt Suomeen 13 000 keräyspisteen verkoston ja kierrättänyt yhteensä yli 13 miljoonaa kiloa paristoja ja pienakkuja.